

„Matica Slovenska“.

Tajnikovo letno poročilo o delovanju odborovem v dobi od 1. aprila 1887. do 31. marca 1888. l.

(Dalje.)

Slavnemu zboru je znano, da ima Matica v svoji oskrbi več ptujih fondov, mej njimi od 1885. l. sem tudi „Jurčič-Tomšičevo ustanovo za literarne namene.“ Svota pod tem imenom je narasla lani do konca leta na 2500 gld. V soglasji z nameni ustanove razpisal je odbor lani častni nagradi dvema izvirnima povestima; jedni 200 gld., drugi 100 gld., kateri se imata pisateljema izplačati iz obrestij omenjene ustanove. Jedna od teh dveh povestij utegne morebiti še letos iziti kot četrta knjiga v Miličevej tiskarni.

Veliko in prav resnega dela je imel v zadnji dōbi gospodarski odsek ter zvršil za društvo važna vprašanja ugodno. „Matica“ je prodala lani junija meseca svojo hišo na Bregu, in sicer pod istimi pogoji, o katerih se je odbor že poprej zjedini in pooblastil svojega blagajnika, oziroma hišnega administratorja. Pogodba je bila notarijelno sklenena, novi lastnik zemljiški uknjižen, jeden del kupne svote izplačan takoj, drugi pa uknjižen kot dolg proti 5% poluletnim obrestim. Večino prejete svote porabil je odbor za nakup obligacij; ostalino pa in tedanji blagajniški prebitek v skupnem znesku 2000 gld. je vložil na posebno knjižico v hranilnico. Ob jednom je bil upnici na hiši na Kongresnem trgu uknjiženi dolg v omenjenem znesku na pol leta odpovedan in pred kratkim izplačan. Mej letom se je pri hišnih strankah zvršilo več bistvenih sprememb; povodom izseljevanja bilo je društvu treba v hiši veliko temeljitejših poprav zvršiti. Tekoči računi mej „Matico“ in njenimi strankami so bili povsod konečno tako dognani, da je bilo društvu in strankam ž njimi ustreženo.

Po prijaznem prizadevanji odbornika g. Robiča se je društvu posrečilo, da ga je finančni urad oprostil gledé hiše na Bregu nadaljnega vplačevanja pristojbinskega ekvivalenta do konca leta 1890, ker faktično ni več hišni lastnik; s tem je društvu prihranjenih nad 100 gl. Stanje društvenega premoženja imenovati se mora, kakor so pokazali računi, ugodno. Tekom lanskega leta se je društveno premoženje faktično pomnožilo za več kot 2000 gld., tako da znaša sedaj nad 52.000 gld. Dolg glavnici, ki je znašal koncem 1884. l. še nad 10.000 gl., se dosledno vsako leto manjša in znaša z 31. decembrom 1887. l. le še nad 7700 gld. — Po predloženem računu utegne Matica imeti v prihodnjem letu tudi nekoliko prebitka. Tuje premoženje v društvenega odbora oskrbi se je lani, kakor vidite, zmanjšalo. Odbor je namreč največji fond, to je Val. Vodnikov, prepustil odseku za zgradbo odnikovega spomenika na njegovo lastno prošnjo in proti blagajnikovemu potrdilu, ker se sklada to popolnoma z nameni, pod katerimi je bil ta denar nabiran. Prej ali slej utegne biti tudi jeden ali drug ostalih fondov izročen svojemu namenu.

(Dalje naslednjič.)

Politične stvari.

Govor državnega poslanca profesorja Fr. Šuklje-ja.

Visoka zbornica!

Začetkom sem se bil za besedo oglasil samo z namenom, da bi pri razpravi državnega proračuna izrazil narodne pritožbe svojega naroda in gospodarske tirjatve svoje ožje domovine. Toda „pro“ govorniki, ki so bili z mano vred vpisani, počastili so me s svojim zaupanjem ter mi naložili neprimerno važnejšo nalogo, da kot generalni govornik zaključim vrsto od te (desne) strani upisanih govornikov ter da označim stališče, nasproti vladi in njenemu delovanju. Ta naloga je tem težavnejši, ker političnega začetnika sili, da svoje moči rabi v ne-jednakem boji s starim parlamentarcem, z očakom budgetne kritike, kateremu jih je v poznanji budgeta malo kos in kojega morda nihče ne prekosi.

Zastavil bodem svoje slabe, pomankljive moči v to nalogo. Spustiti se mislim v ta namen najprvo v pretresanje številke državnega proračuna; kar se pa tiče izjav častitih gospodov predgovornikov, katerim seveda ne pristojta za vse jednaka ocena, mislim, da bodem mogel o njih govoriti tekom mojega razkladanja pri primerni priliki.

Budgetni odsek je našel, da izdatki za tekoče leto znašajo okolu 537,000.000 gold., dohodki 516,000.000 gold. skupni primankljaj pa 21¼ milijona goldinarjev.

Potem razpravlja govornik obširno in temeljito ves državni proračun, pobija ugovore Plener-jeve nadrobno in obširno, govori prav tako zoper poslanca Mengerja. Dalje omenja proti poslancu Gregru:

Stvarno mu po vsem pritrjujem, jaz sam nesem še žurnalista v sebi popolnoma zatajil in vedno je še moja misel, da objektivno postopanje se nikakor ne da v sklad spraviti z načeli tiskovne svobode, koja nam je zajamčena v državnih osnovnih zakonih. Vprašam pa poslanca Gregra, ali 311 konfiskacij, katere so pod ministerstvom Pražáka zadele „Národní listy“, uredniki njegovi težje prenašajo, kakor pa konfiskacije prejšnjih vlad, katerih je res bilo le 150, pa jim je dodano bilo delegovanje porotnih sodišč, so jim dodane bile kazni v ječah, mesece in leta dolge, ter izgube na kavciji po tisočinah goldinarjev? (Prav res! Na desnici.)

Potem pa govornik v političnem delu govora nadaljuje tako:

In konečno še jedna beseda o večjem donesku špiritnega davka. Gospoda moja! Davek na špirit imenovali so poslednjo pomoč, ki je avstrijskemu narednemu gospodarstvu še na razpolaganje. In tu se usiljuje vprašanje, — prebivalstvo bavi se ž njim in mi ga tudi nikakor ne moremo prezirati — vprašanje: Kaj bode s povečanim dohodkom od špirita?

Dovolite mi, gospoda moja, popolnem odkrito besedo. Slovenec se prišteva kakor znano najboljšim vojakom avstrijske vojske in na nebrojnih bojiščih — od

bitve na Moravskem polji 1278. leta do bosenske okupacije — je naš mali narod dejanski kazal svojo udanost dinastiji, avstrijski patrijotizem svoj. (Res je! na desnici.) In zastopniki tega naroda se nikdar neso obotavljali z dovoljenjem sredstev, ki so se zahtevali za moč in veljavo naše države.

Baš to pa tembolj opravičuje zahtevo našo, da se mora vse storiti, da se ohrani mir, vse kar se še strinja sploh s častjo našo, da se ustanove in zagotove prijateljski odnosi z vsemi sosednimi državami, zlasti pa z velikim sorodnim cesarstvom na vzhodu. (Dobro! na desnici.) Že sedaj je pretežko breme za nas.

Kaj hočejo pa z večjim dohodkom od špirta? Morda si mislijo davek na špirit kot bogato napolnjeni reservoir, iz katerega bode, da govorim v podobah z zavihanimi rokavi vojni minister zajemal milijone, da črno vojsko — rekli bi sijajno oskrbi? Ali se bodo tudi ti milijoni pogreznili v danajski sod vojne uprave? Gospoda moja! Saj je popolnem prav, vojaške priprave za vojno so stvar, ki je dostojna naše največje pozornosti v sedanjem resnem položaji.

Nič manj važno kot vojaško je pa denarno pripravljanje za vojno. Kovinskega vojnega zaklada, kakor je v Nemčiji ne moremo imeti pri našem finančnem položaji. Denarne priprave za vojno tiče pri nas le v zmožnosti davkoplačevalcev, da bodo zadostili v resnem slučaju jako napetim zahtevam; če pa popolnem izmolzete davkoplačevalca z bremen, ki mu jih nakladate v mirnih časih, tedaj ne bode zmogel večjih zahtev v resnem slučaju, tedaj ne bode nikake finančijelne priprave.

(Dalje prihodnjič.)

Iz državnega zbora.

„Centrale“ v proračunu naučnega ministerstva, to je potrebščina za vrhovno upravo tega ministerstva z Gautsch-om vred bila je ona točka, pri kateri se je zbirala vseh strank nevolja zoper sedanjega naučnega ministra.

Že nekaj tednov pred obravnavo te točke bilo je znano v poslaniških krogih, da bode tukaj hud boj.

Nevolja zoper Gautsch-a je namreč splošna: Slovenci uvidevajo v njem svojega nasprotnika, ker jih samo odriva in njihove nasprotnike podpira, prav tako o njem sodijo Čehi posebno zavolj vplanske srednješolske naredbe; da ga nemški konservativci ne marajo, je naravno, ker za nje ni storil ne pičice in vrh tega so prepričani, da jih Gautsch ne bode podpiral v nobenem vprašanji, katere konservativci smatrajo za načela svojega obstanka, ako bi minister ravnal po nagibih svojega srca tako, da bi se izrekoma konfesijonelne šole ne mogli nadjati nikdar, ako bi odločeval Gautsch po svoji volji.

Tudi vsi mali nemško narodni oddelki so mu nasprotni, ker je pobijal njihove protiaustrijsko početje,

Svoje naravne somišljenike ima Gautsch v nemško-avstrijskem kljubu tam kjer je Beer, Exner, Weitloff, Clumecki, Plener itd. in v zvezi s temi mu je lahko shajati s poljskim klubom, ker narodnih zahtev nimajo sploh ne in kar bi imeli, so si že naprej gotovi podpore vsih levičarjev. Toda poljski klub ve, da v velikih svojih gospodarskih vprašanjih na leviči le toliko podpore dobo, kolikor jim v slučaju sile iz rok iztrgajo. Zato so se pa sedaj v očigled važnega vprašanja davka na špirit z večjim zaupanjem držali svojih staroskušanih zaveznikov na desnici in bi bili ostali v nasprotju z Gautschom, ako bi se stvar ne bila poravnala v zadnjem trenutku. — Ko se je namreč pokazalo, da hoče vsa desnica ali vsaj velika večina njena Gautschu izreči nezaupnico v vsi obliki, izrekel je ministerski predsednik da potem vlada odstopi, in ko se desnica tudi tega ni vstrašila, je sedemnajstotica vendar še storila zadnjo poskušnjo ter pooblastila dva svojih starostov Hohenwartha in Groholskega, da se prepričata, ali namerava vlada za vsako ceno vničiti sedanjo večino ali pa hoče, da ostane in hoče tudi pogoje njenega obstanka. Razprave so pokazale, da hoče vlada in večina zadoje, namreč skupni obstanek in tako je prišlo tudi, da so se dogovorili in zagotovili najizogibnejši pogoji tega obstanka za sedaj s tem tudi poročstvo za varnejše ravnanje v prihodnjosti.

Nadrobности razprav in poravnave ostanejo navno tajne, toliko pa smem izreči, da napredek, ki ga stori potem narodni živelj slovenski je zelo pomenljiv, poročstvo izvršitve pa je položeno v roke ministerskega predsednika, ki še nikjer ni pokazal, da bi ne bil mož beseda, kjer je zastavil besedo svojo.

Po teh dogodbah glasovali so z lahko vestjo za naučno centrale Slovenci, Čehi, Poljaki, nemški konservativci. Levičarji so bili naravno v zadregi, kaj storiti. Zvedeli so sicer, da je ministerstvo in budget v nevarnosti, videli so živahne razprave med desnico in vlado, to da več niso videli, ker izid razprav ostal jim je skrit. Tako so ugibali in ugibali kaj storiti, končno so po burnih razpravah sklenili, nič skleniti, pa velika večina nemško-avstrijskega kluba bila je za to, da se glasuje za centrale, tako se je tudi zgodilo, oni ki so bili nasprotnega mnenja pa so se odmaknili stran. Pristaši nemškega kluba in družih nemško-narodnih zvez pa so bili kar divji na svoje nemške tovariše, očitali so jim, in to po osebi Foregger-jevi celo v javni seji: izdajstvo. Ljubeznjiv odgovor, katerega je zato prejel Foregger v „Neue freie Presse“ pa je prezanimiv, da bi ga ne omenjal tukaj; Drugi dan piše omenjeni list proti Foreggerju: Nezrelost naših razmer kaže se prejasno o tem, da take osebe kot Foregger moreji priplavati do vrha, ljudje, ki še niso slekli otročjih čevljev politike, vsiljujejo se za vodje nemškega naroda. Vsak izmed njih domišljuje si biti železni nemški kanclar, ko vendar nimajo na sebi družega kot železno čelo nesramnosti s katero se naprej silijo. Tudi priimek malopridneža (Wicht) privošči ta list Foregger-ju.

Vselej, kadar je kateri krošnjar bil obsojen radi kaznjivega dejanja, zaznamovanega v § 3. lit. d) tega zakona ter mu krošnjarskega dopustila ni že odtegnil pristojni sodnik, ima ono politično oblastvo I. stopinje, katero je podelilo krošnjarsko dopustilo, odvzeti to dopustilo uradnim potom, ker je izgubil zakonite lastnosti v § 3. lit. d) naznačene.

V. Poglavje. — Oblastva in postopek. Prva stopinja.

§ 19. Skrbeti, da se izvršuje krošnjarski zakon v prvi stopinji, dolžnost je političnih upravnih oblastev prve stopinje (obrtnih oblastev).

Dajati dopustilo za krošnjarstvo, podaljševati krošnjarsko dôbo ter dajati dopustilo za pomočnika (§ 13.) ima pravico tisto obrtno oblastvo, v katerega okraju ima prosilec svoje prebivališče.

Predno kdo dobi dopustilo za krošnjarstvo v obmejnem okraju, mora dobiti za to privoljenje od finančnega oblastva.

Kazenski postopati pri prestopkih krošnjarskega zakona, izimši one slučaje krošnjarstva s tiskovnimi izdelki, ki so pridržani kazenskosoednemu pristojnemu oblastvu, ima pravico ono obrtno oblastvo, v katerega okraju se je izvršil prestopok.

§ 20. V tistih slučajah, v katerih kaznjivo dejanje poleg prestopka krošnjarskega zakona utemeljuje tudi prestopok proti zakonu o državnih pripadkih (§ 17.); nadalje takrat, kadar se nakopiči več prestopkov, od katerih jeden spada v pristojnost političnega, drugi pa v pristojnost oblastva za državne pripadke, pozvano je vsako rečenih oblastev, da izvršuje uradno svoj posel v svojem področju.

V slučajah, omenjenih v § 17., zadnji odstavek, ima pravico kaznovati samo ono oblastvo, ki je pozvano soditi in kaznovati prestopke proti zakonu o državnih pripadkih.

Druga stopinja.

§ 21. V drugi stopinji ima skrbeti politično deželno oblastvo, da se izpolnjuje krošnjarski zakon.

Določevati, kdaj bi bilo po § 14. tega zakona izimno dopuščeno rabiti tovarno živino ali naprežene vozove pri krošnjarstvu, ima pravico za vsako upravno ozemlje politično deželno oblastvo.

Njemu je tudi pridržano, ako po svojem preudarku spozná za prikladno, odobriti krošnjarske knjige tamkaj na omejeno dôbo (§ 7.), določiti rok, v katerem naj bo dopuščeno krošnjarju krošnjariti v njegovem upravnem ozemlju ter se vračati v isti kraj.

Najvišja stopinja.

§ 22. V tretji stopinji ima skrbeti notranje ministerstvo, da se izpolnjuje krošnjarski zakon. Ono tudi postopa kazenski pri prestopkih tega zakona.

Ako se predmet zajedno tiče področje kakega drugega srednjega oblastva, to se je ž njim sporazumeti.

Prepovedavati krošnjarstvo v mestih in zdraviliščih (§ 10.) ter dajati in odtegovati posebna olajšila za do-

ločene kraje (§ 12.) ima pravico trgovinsko ministerstvo v sporazumu z ministerstvom notranjih stvari.

Pritožbe o krošnjarstvu.

§ 23. Odrečnim razsodbam v krošnjarskih stvaréh pristaviti je razloge.

Proti razloki (razsodbi) obrtnega oblastva prve stopinje ima prosilec pravico obrniti se v času štirinajstih dni s pritožbo do političnega deželnega oblastva, predpostavljenega obrtnemu oblastvu.

Proti razloki političnega deželnega oblastva more se v času štirih tednov pritožiti na ministerstvo notranjih stvari.

Pritožbo je poslati onemu oblastvu, katero je razločilo (razsodilo) v prvi stopinji.

Proti dvema jednako govorečima razsodbama ni nobene nadaljnje pritožbe.

Politične stvari.

Govor državnega poslanca profesorja Fr. Šuklje-ja.

(Dalje.)

Mislim torej, če dovolimo davek na špirit, da moramo že naprej dobro vedeti, kako se bode porabljal. Porabiti se mora, da se bode državno gospodarstvo osvobodilo administrativnega in gospodarskega primankljaja, na lalje, da se pomanjšajo direktni davki, zlasti davek od poslopij, in indirektni davki, zlasti davek od soli (Jako dobro! na desnici) in h kratu naj bi se lotil onih zboljševanj, ki so v dosedaj zanemarjenih deželah, mej katerimi navajam zlasti svojo ožjo domovino Kranjsko, več pogrešati ne morejo. (Dobro, Dobro na desnici.)

Toliko o državnem proračunu sploh.

Sedanja debata je pa tudi politična in sem torej prisiljen, da označim svoje stališče nasproti vladni politiki v svojem dvojnem svojstvu kot zastopnik slovenskega naroda in generalni govornik.

Dovolite mi, da najprej spregovorim kot zastopnik naroda slovenskega. V tekni debate čuli smo oratorično pomenljiv govor gospoda poslanca dr. Gregra, ki je hudo napadal vlado. Dr. Gregor je marsikaj neresničnega povedal, k temu prištevam zlasti njegove razprave na finančnem polji, veliko je pretiral, pa bomo odkritosrčni, jako mnogo, kar je navedel, naj se je še tako grenko glasilo, ni bilo družega kot resnica. (Prav res! na desnici). Ne bil bi tolmač naroda, temveč naravnost kvarljivec javnega mnenja, ko bi se upal braniti in zagovarjati naučnega ministra, katerega so od več strani, zlasti od desnice, tako energično prijemali. (Dobro! na desnici.)

Zahteve Slovencev v narodnem oziru so visoki zbornici že dovolj znane. Ni naša krivda, če tudi letos

moramo visoko zbornico nadlegovati s ponavljanjem svojih zahtev.

Nikdo ne more nam čitati, da kaj nemogočega zahtevamo, da prestopajo naše terjatve meje skromnosti. (Dobro! na desnici.) Mi ne posegamo v pravice drugih; nazaj potisnjeni z obširnega ozemlja ki so je v starodavnosti naši pradedi imenovali svojino, ki je segalo s panonske nižave daleč v Tirolsko in na Gorenje Avstrijsko, želimo, da ohranimo narodna svojstva na bornim koščku zemlja, ki je nam še ostal, ter najdemo pot do kulture, z naravnim sredstvom materinščine. In kako stališče zavzemljejo vladni organi v boji, kateri nam usiljuje nagon po razširjenji premočnega nemškega in italijanskega soseda.

Kar se dostaje pravosodne uprave, s hvaležnostjo priznati moram, da se vendar prizadeva zadostiti dejanskim razmeram in pravnim zahtevam prebivalstva slovenskega in imeli bomo v specijalni debati vsekako še priložnost, dokazati ničevnost napadov, ki so se že zgodili ali se pa napovedujejo proti vodji pravosodnega ministerstva z one strani.

Nadalje tudi priznavam, da se je na Kranjskem pod Taaffejevim ministerstvom mnogokaj obrnilo na bolje. Nehal je pritisk prejšnjih vlad in numerično razmerje; 450.000 Slovencev proti 50.000 Nemcem je vendar činitelj, ki se naravno pokazati mora.

Toda naj smo že dobili kar koli pod Taaffejevo vlado, vse je in ostane negotovo, vse je v nevarnosti, dokler tlači naše soplemenike na Štajerskem, Koroškem, in Primorskem oni nasilstveni pritisk, ki ni nehal pod vlado Taaffejevo, niti malo prenehal, temveč se še povečal. (Prav dobro na desnici.) In tu se mora povedati: žalostno je, da so baš organi vlade, katero že deset let tako nesebično podpiramo, da so baš ti organi orodje za narodno zatiranje. Posebno na Koroškem oblastva — in tu začenjam z deželnim predsednikom (Poslanec Klun: Prav dobro!) — s tako gorečnostjo delujejo pri ponemčevanju, da bi pruski minister Gossler utegnil kar zavidati lavore gospodu Schmiedtu Zaierowu.

Naš naučni minister; katerega toliko proslavljajo zaradi njegove energije in delavnosti, ki po mojem mnenju mnogo avtoritete svoje po nepotrebnem trati za malenkosti, je gluh za naše zahteve; resolucije visoke zbornice prezira z neko ponosno ravnodušnostjo in malomarno gleda, kako se dan za dnevom lojalnemu narodu krati pravica in zakon.

Mika me, da bi to dokazal, toda skušnjava hočem premagati, kajti imeli bomo v podrobni debati še dovolj priložnosti, da formulujemo zahteve svoje.

Storili bomo popolnem svobodno, odkritosrčno bomo povedali resnico, kakor jo je naš zastopnik dr. Tonkli v budgetnem odseku. Poslali nas neso na Dunaj, da bi se komu poklanjali. Naša najvišja naloga je, da izrazimo v besedah čujstva svoja, ki se gibljejo v globčini naše narodne duše, in zameriti se nam ne more

če ta čustva neso najprijetnejša, ko že zastonj čakamo desetletja, ko so nas varale že tolikrat nade in smo doživeli tako britke skušnje s sedanjim našim naučnim ministrom.

Molčim o tem in omejiti hočem se na to, da navedem nekatere številke, ki se tičejo naše ožje domovine.

(Dalje prihodnjič.)

Naši dopisi.

Z Dunaja 19. maja. (*Razstave, ptujci, državni zbor*).

Razstave v slavljenje 40letnice cesarjevega vladanja se zelo mnogobrojno obiskujejo in obiskovalci vsi brez izjeme izrekajo svojo zadovoljnost, mnogokrat tudi občudovanje v lepoti vseh treh razstav. Kader mi preostaja kaj več časa, popišem tudi jaz za čitatelje Noviške v velikih potezah vse tri razstave. Dosedaj ogledal sem si umetniško razstavo v hiši umetnikov ob Dunajšici pod Eliizabetinim mostom, ki veže srednje mesto s predmestjem Videnskem — prav na drobno. Bil sem v njej trikrat, vselej po 2—4 ure, pa pojdem še. — Ptujcev prihaja na Dunaj prav zelo veliko, kamor se človek ozre, povsod nahaja skoraj same ptujce. V gostilnah, kavarnah, na večjih sprehajališčih, vidiš skoraj zgol ptujce toda Avstrijce, v Praterji doli pa že celo.

V državnem zboru se marljivo in vtrudljivo, toda požasi naprej pomika razprava o državnem proračunu. Trgovinski minister Baquehem imel se je braniti zoper silno hude napade zaradi severne železnice, zaradi vožnine ogerskega žita in moke, najdalj in najbolj prazna slama pa se je mlatila, zavolj neke železniške resolucije, pri kateri je bil stavljen poseben predlog manjsine, v kateri se je zahtevalo, naj vlada predloži zbornici vse nadrobnosti, kako sestavlja pri voznini lastne železniške stroške. Dalmatinski poslanec Klaič priporočal je zvezo dalmatinskih železnic z onimi Ogorske in pa naših državnih železnic. Vladni zastopnik dal mu je pomirljiv, vendar pa le akademični odgovor.

V četrtek popoldne že precej pozno pričela se je razprava poljedelskega ministerstva. Prvi govornik je bil nek dr. Milner, nemec s severne Češke, ki je bil še le pred kratkem izvoljen in je v zbornici prvič spregovoril, bil je svoj čas člen češkega deželnega kulturnega sveta in govor njegov vrtil se je po kratkem uvodu, v katerem je s krepkimi besedami brez vsakega dokaza mahal po poljedelskem ministerstvu, prestopil je k tožbam zaradi zatiranja zgol nemške kmetijske družbe na Češkem. To tarnanje trajalo je celo uro ter je bilo sklenjeno z neko splošno politično grožnjo, da se nemški del odluči od češke dežele.

Potem je prišel k besedi ob 1/4 na 4. ko je seja že 5 ur trajala, prvi govornik za proračun dr. Poklukar.

da bi se prebivalcem moglo s tem pomagati do nove obrtnosti, ako bi se jim ustanovila strokovna šola za puškarstvo. Toda, če tudi je ta stvar napredovala, vendar šola iz vzrokov, ki niso znani niti poročevalcu, niti zbornici, ni bila ustanovljena. Govornik govori potem, kako peša trgovina z žebli, kako jim pada cena in kako se manjša tudi zaslužek od dela, ki je od l. 1885 za polovico manjši.

Dočim si je delavec leta 1885 zaslužil na teden 7, 5, 3 gld., zaslužil si je leta 1887 le 3 gld. 50., 2 gld. 60 kr., 2 gld., pač toliko, kolikor je delal. Kranjska hranilnica dala je ubogemu prebivalstvu že 500 gld., katere je razdelil gosp. c. kr. okrajni glavar radoljiški in gosp. c. kr. deželni predsednik se že tudi potrudil, da izposluje ubožcem kropenskim kako kako podporo, in je že tudi odredil, da se o tej stvari posvetuje posebna enketa, kako podati obrtnemu prebivalstvu kropenskem trajne pomoči. Ta enketa bode se tudi bavila z vprašanjem o strokovni šoli. Govornik misli, da mora zbornica gotovo zahvalno priznati trud gospoda c. kr. deželnega predsednika, toda tudi zbornica pozvedovaj, kako pomagati, in zbornica bi tudi lahko opozorila visoko c. kr. državno vojno ministerstvo na žebljarsko obrtnost kropensko. Zategadelj predlaga:

1. Zbornica naj se obrne do visokega c. kr. državnega vojnega ministerslva s prošnjo, naj naročuje konjake za c. kr. vojsko iz Kroepe.

2. Zbornica naj pozveduje, kako bi se vrhu tega moglo preskrbeti delo kropenskemu prebivalstvu.

Razgovora o tej stvari so se udeležili: gospod c. kr. vladni svetnik Josip Dralka, kateri je javil, da bodo na enketo povabljeni zastopniki deželnega odbora, trgovinske in obrtniške zbornice, gosp. obrtni nadzornik, zastopnik Kroepe in drugi obrtniki, potem zbornični svetnik Vaso Petričič, ki je podpiral odsekovne predloge, zbornični tajnik, kateri je stvar pojasnjeval, in gospod poročevalec. Pri glasovanju bili so predlogi sprejeti.

VII. Gospod zbornični svetnik Vaso Petričič poroča, da novo kreditno društvo, podobno prejšnjemu prometnemu društvu v Ljubljani, ni bilo dovoljeno. Na podstavi obširnega poročila, katero pojasnjuje odnošaje v Ljubljani posebe in tudi drugod po deželi kranjski, navaja, kako je osnovalni odbor v Ljubljani mislil osnovati kreditno društvo z imenom „Kranjska prometna banka“, ter poudarja govornik, da je takega zavoda potreba brez sumnje obče priznana, in zato predlaga: „Trgovinska in obrtniška zbornica v Ljubljani priznaje, da je potreba kreditnega društva, podobnega prejšnji prometni družbi v Ljubljani“.

Razgovora o tem predlogu so se udeležili gg. zbornični svetniki Karol Luckmann, Ivan Perdan, Ivan Baumgartner, Ivan Horak, zbornični tajnik in predlagatelj. Potem je bil predlog jednoglasno sprejet.

VIII. Gospod zbornični svetnik Ivan Baumgartner poprime za to besedo. Dejal je:

Še dveh stvari mi je omeniti. Prvo je moj in mojih somišljenikov nujni predlog, a drugo rudokopa zagor-

skega prošnja, naj posreduje čestita zbornica po svojem državnem poslancu pri Njega Vzvišenosti gospodu trgovinskemu ministru, da v korist tega rudokopa posreduje pri ostravskem rudokopu in pri južni železnici. Ker je nujni predlog kratek, dovoljujem si najprvo o njem govoriti.

Kakor je že častiti gosposki znano iz časnikov, bavijo se mesec dni vsa trgovinska in obrtna društva, delavska društva, občinski zastopi in druga društva z Liechtensteinovem načrtom učilniškega zakona. Znano mi je, da je nižje-avstrijsko obrtniško društvo sklenilo v svoji zadnji skupščini, pozvati vsa jednaka društva, da se z resolucijami proti Liechtensteinovemu učilniškemu načrtu pridružijo prošnji, ki jo je to društvo poslalo visokemu družavnemu zboru.

(Konec prihodnjič.)

Politične stvari.

Govor državnega poslanca profesorja Fr. Šuklje-ja.

(Dalje.)

Seveda mi tukaj preti nevarnost, da po stari navadi, kadar se govori, o Kranjskeji, zmajejo z ramami in reko: Vaša dežela je pasivna. Dokaz za to so pa še danes dolžni (Poslanec Klun: Res je!) Res je, da najdete od 1876. l. v proračunu postavko 155.000 gld., katere donaja država za zemljiško odvezo. Toda nekaj družega se ne sme prezreti in to je znesek, ki iz kranjskih živosrebernih rudnikov v Idriji se steka v državno blagajnico, ki se sme povprek računati na 300.000 gld. Taisti donesek znašal je lani 353.000 gl., to je za celih 32.000 gld. več, nego plača Solnograška vsega zemljiškega davka in za 50.000 gld., več nego ga Dalmacija.

In če se ozremo na neposredne davke, ni Kranjska zadnja dežela v Avstriji. Na glavo pride v Dalmaciji neposrednjega davka 1 gld. 43 kr., v Galiciji 1 gld. 72 kr., v Bukovini 1 gld. 78 kr., na Tirolskem, kjer se je davek povišal za 66% o čemer je govoril dr. Steinwender. kar priznavam, 2 gld. 44 kr., na Kranjskem 3 gld. 8 kr., (Čujte! na desnici.) V celi Avstriji, če se ne oziramo na Dolenjo Avstrijo z Dunajem in njegovimi zares ogromnimi davki pride povprek po 3 gld. 44 kr., na glavo, kakor jaz mislim.

Na Češkem — in to posebno naglašam, — ki se more po pravici sklicevati na svoje visoke davke, pride ga na glavo 4 gld. 51 kr.

Nastane sedaj vprašanje, kaj je vendar storila vlada za deželo, ki prinaša vendar pošteno svoj del k državnim dohodkom, da povzdigne njeno blagostanje?

Pri vseh onih postavkih, katere vsako leto izločimo iz gospodarskega primankljeja, se dosedaj ni niti jeden krajcar izdal za Kranjsko. (Polanec Klun: Čujte!)

Investovala ta vlada ni nič v mojej ožjej domovini in tudi pri onih izrednih dohodkih, na katere se ne ozira pri preračunjevanji gospodarskega deficita smo vsekako škodo imeli.

Priznali mi bode, da dežela more napredovati le tedaj, če ima razvito industrijo. Predpogoj za to so pa dobro občila. Oglejte si pa na pr. Kranjsko. Na Dolenjskem, v ozemlju, ki je večji nego cela Šlezija nemajo niti pedij železnice (Tako je! na desnici) in le jedno državno cesto, ki veže Hrvatsko s Kranjsko. (Klici na desnici: Žična železnica!) Ta je pa unicum če se pomisli, kako je narejena; bolj ovira promet nego ga pospešuje. Drugod se izogibajo klancev, tu so jih pa prav iskali. (Veselost na desnici.)

In, gospoda moja, nazadnje so se vendar lotili da popravijo dva zlasti huda klanca, sicer v Gorjancih ter mej Novim mestom in Št. Jarnejem. Lani sva jaz in gosp. Pfeifer opozarjala, da so krediti za to premajhni. Tako se je za preložitev ceste mej Rudolfovom in Št. Jarnejem, za kar je treba 86.000 gld. lani postavilo v proračun 6000 gl. (Čujte! na desnici.) Zatevali smo zategadei več.

In letos se je nam ustreglo, in postavilo v proračun 6.300 gld. tedaj za celih 300 gld. več. Gospoda moja, to vendar ni družega, kakor ironija. (Veselost na desnici.)

Gospoda moja! Ponašati se smem, da imam toplo sočastvo za trpljenje družih, vendar bi izrekel skromno željo, da bi visoka vlada blagovoljno poslala vsako leto nekaj svojih članov, recimo dva ali tri dvorne svetnike in če je mogoče še jednega zastopnika vojue uprave na Dolenjsko, da bi iz lastne skušnje, iz lastnih muk se prepričali o neverojetnih stiskah, katere pouzroča tako stanje občil na Dolenjskem. Državni proračun dobil bi potem takoj prijaznejše lice! V tem oziru prišli bomo v specijalni debati z resolucijami; jaz si usojam že sedaj je naznaniti in priporočati visoki zbornici.

Poglejmo le železnice. Železniška politika je v dvojnem oziru za Kranjsko jako škodljiva in sicer kar se tiče razširjenja naših železnic in kar se dostaje tarifov. Neugodnosti zadevajo nas in mnogo družih. Pa tudi olajšave, ki se drugim dovoljujejo, nam škodujejo.

(Dalje prihodnjič.)

Naši dopisi.

Z Dunaja 3. junija. (*Procesija sv. Rešnjega telesa*). privabila je letos izredno veliko unanjega ljudstva z bližnjih in daljnjih krajev deloma zaradi različnih, zanimivih razstav, deloma zaradi trajnega lepega vremena; toda procesija, katere se udeležuje cesar z vsem dvornim spremstvom in z dostojanstveniki vsih avstrijskih redov (toizonisti) iz sv. Štefanske cerkve ven skozi Ko-

roško ulico memo Avguštinca, Mihaelca po Kohlmarkt-u in Grabnu doli, izostala je letos zaradi pretečega slabega vremena. Zjutraj krog 5. ure je nekoliko rosilo, nebo je bilo polno črnih oblakov in ker se slovesnost z mašo prične že ob 7. zjutraj, se je sprevod zunaj cerkve že krog 6. ure odpovedal, in vsa svečanost vršila se je v sv. Štefanski cerkvi, ki je bila pristopna samo cesarskemu dvoru s toizonisti, vdeleženi duhovščini v mašniški opravi in pa onim dvornim stražam in vojakom, ki so bili v vrste postavljeni na obeh straneh onih prostorov obširne cerkve po katerih se je sprevod pomikal od evangelija do evangelija. Od dvora do sv. Štefanske cerkve pa je špalir vojakov prosto držal pot za cesarske vozove in pa za one drugih vdeležencev svečanosti; ki so v cerkev začeli prihajati že ob 6. zjutraj. Nekoliko trenutkov pred 7. uro pripeljal se je cesar sam, je bil zunaj sprejet z godbo cesarske pesmi, potem pa se je podal tihoma v svoj oratorij uzvišen na desni strani presbiterija, kjer je bil z vsemi nadvojvodi med vso mašo, ki se je pričela točno ob 7. uri. Po končani maši začel se je sprevod pomikati po desni strani cerkve proti velikemu vhodu. Na tej strani in potem na drugi bili so zaporedoma blagoslovi, zadnji pa pri velikem altarju. Ko je bila svečanost pri kraju postavili so se toizonisti v dveh vrstah po vsi dolžini cerkve do velikih vrat doli in med njimi doli odšel je potem cesar s svojim spremstvom in se potem odpeljal skozi brezštevilo množico ljudstva, ki je bilo deloma na tlaku, deloma na nalašč v ta namen napravljenih odrih in pa vsih oknih hiš sv. Štefanskega trga, Grabna in Kohlmarkta.

Krog $\frac{1}{2}$ 9 ure bila je svečanost pri kraju in kmalu potem se je tudi nebo zvedrilo in solnce je lepo posijalo. Trajalo je pa potem še mnogo časa preden se je razšlo na tisoče in tisoče v srednjem mestu zbrano ljudstvo v praznični opravi.

Delavci pa so takoj segli po lopatah da so zdrzali in v stran dejali srednje debel pesek, ki je bil posut po gladkih cestah za varnejšo hojo kojnikov, ki so imeli hoditi pred sprevodom.

Popoldne, ko je bilo ljudstvo večinoma do zadnjega v okolici Dunajski, začeli so se zopet na severno zahodni strani zbirati črni oblaki in krog 7. ure prišel je pa samo za pol ure precej izdaten dež.

Iz Ljubljane. — Najlepši praznik, sprevod sv. Rešnjega telesa vršil se je v Ljubljani in v okolici pri lepem vremenu izredno sijajno. Glavnega sprevoda škofijske fare sv. Nikolaja v Ljubljani vdeležili so se na čelu dostojanstveniki cesarskih uradov, vojaštva in avtonomnih oblastev, vrh tega pa uradniki, društva in meščanstvo, izrekoma pa meščanke predmestnih krajev v lični narodni noši, za katero nas zavida marsikateri ptuji ogledavec.

— V državnem zboru se je minuli petek bila zelo pomenljiva gospodarska in politiška bitka. V obče povoljno rešilo se je gospodarsko vprašanje za vso državo

IX. Gosp. zbornični svetnik Baumgartner poroča o prošnji rudokopa v Zagorji tako-le:

Ko je društvo južne železnice naročilo si premog za leto 1888, videli so rudokopi ob Savi na svojo žalost, da si je društvo južne železnice za svoje potrebščine s pogodbo naročilo nad 100.000 ton ostravskega premoga, kar jo bo primoralo, da si bode za toliko manj naročila premoga iz kranjskih in štajerskih premogokopov, kar jim bode mnogo škodovalo.

Rudokop ob Savi poskusil je sicer nato prodajati premog v Italijo, ali to se mu ni posrečilo, ker tam prevladuje na trgu angleški premog. Naši rudokopi prosili so po državnem zboru pomoči in nato je res posredoval Nj. Uzvišenost g. trgovinski minister. Njemu se je posrečilo ter je dosegel, da bode od ostravskega prevzel in dobil rudokop štajerski 25.000 ton. Žal, da se je pozneje videlo, da je jednaka vrednost teh 25.000 ton, to je okolo 40.000 ton premoga bila prepuščena premogokopom v Köflach-u in da rudokop ob Savi ni dobil nobenega naročila. Pričakovati je tedaj, ako bi se Nj. Uzvišenost gosp. trgovinski minister zavzel tudi zagorskega in trboveljskega premogokopa, da bi tudi njim pridobil daljnje naročilo.

V predloženi prošnji tega rudokopa opisuje se žalostno stanje njegovo, kako so se mu zmanjšala naročila. Do 200 delavcev morala je že družba odpustiti, in še kakih 150 do 200 delavcev bode baje v dobi jednega meseca odpustila. Da se to ne zgodi, treba brže pomoči. Na podlagi tega nasvetujem:

Častita zbornica naj sklene, ter naprosi svojega zastopnika v državnem zboru, da deluje na to, da:

1. Nj. Uzvišenost gospod trgovinski minister izvoli izposlovati, da del naročila premoga, kateri so prevzeli ostravski rudokopi, prepusti društvo južne železnice rudokopu ob Savi, in

2. naj upliva na društvo južne železnice, da dovoli za prevoz premoga v Italijo, takisto tudi v notranjem prometu čisto posebna tarifna olajšila, da rečenemu rudokopu ne bode treba odpustiti toliko delavcev ali pa celó zagorski rudokop opustiti.

Predlog se vsprejme enoglasno.

Politične stvari.

Govor državnega poslanca profesorja Fr. Šuklje-ja.

(Dalje.)

Pred nekaterimi leti jako ponižali so tarife za les, ki se vozi iz Galicije v Trst. Škodo je pa imela naša lesna kupčija, posebno ker pri nas ogromno stane spravlanje lesa do železnice.

Letos je pa nas zadela refakcija od premoga. Štajerci imajo le majhno škodo. Jediní premogovnik kate-

rega imamo na Dolenjskem, v Zagorji, v katerem je delalo 700 delavcev in se je na leto izkopalo 1,200.000 metričnih centov, je pa zaradi te umazane barantije moral ustaviti delo. (Čujte! na desnici.) Še za to se ni zadosti skrbelo, da bi ti delavci dobili delo mej avstrijskimi mejami.

Čital sem nedavno vsaj v „Laibacher Wochenblattu“, da so ti revni ljudje morali iti celo v premogovnike zapadne Palacije, da si zaslužijo borni košček kruha, katerega je jim — odpustite, da se tako izrazim — odžrla semitska lakomnost.

Sedaj pa vzemimo drugo vprašanje. Kako je pa z železnicami? O južnej železnici molčim; dobro so jo razumeli položiti baš po najnerodovitnejših krajih čez Kranjsko na potu k morju. Drži čez Ljubljansko barje in kjer je na Krasu kak od Boga prav zapuščen kraj, gotovo ondu skozi pelje južna železnica. Poglejmo drž. železnice. Na Kranjskem je le 98.4 kilometrov drž. železnic. V kakej razmerji je to z drugimi deželami? V tej zadevi smo že mi na škodi. Koroški .pr. ima 222 kilometrov državnih železnic; celo mala Istra ima 164 kilometrov železnic in še tako zanemarjena Dalmacija, s katero mi delimo osodo avstrijske pepeluške, ima 125 kilometrov železnic.

Naglašam, da je baš to tako hudo za nas, ker nemamo v večji in rodovitnejši polovici dežele prav nobene železnice, in so vsa naša prizadevanja za njo dosedaj bila neuspešna. Usojal sem se v tem oziru pred dvema letoma staviti resolucijo. Kaj je s to resolucijo še nesem mogel zvedeti. Brez sledu je zginila in visoka vlada dosedaj še ni storila resnega koraka, da bi se naredila dolenjska železnica, o katerej se že govori 25 let, in za katero je dežela pripravljena doprinašati velike žrtve. In tako godi se nam tudi v drugih ozirih.

Vzemimo n. pr. trtno uš, ki je velika nevarnost za naše vinstvo! V ta namen se je res postavilo 23.500 gl. v letošnji državni proračun; a če pogledate, kaj se je pri nas storilo, da bi se odpravila strašna nevarnost, prepričali se bode tako da bi bilo še mnogokaj treba. Ameriške trte prodajajo za drag denar kmetom, ki večkrat še za sol nemajo, in poleg tega pa še take, da jih precejšnji odstotek ne uspeva. (Prav res je!) Tu bode pač treba kaj več storiti.

Treba bode pa misliti na druge stvari, n. pr. regulovanje Krke, katero sem jaz bil sprožil in je zagovarjal tudi naš voditelj v zbornici poslancev, moj častiti prijatelj dr. Poklukar.

To vse so stvari, katere visokej vladi najnujnejše priporočam. Dovolite mi kot generalnemu govorniku nekaj političnih opazek. Rad bi ogledal najprej onega poslanca, ki po starej tradiciji — če je dobra, ne vem — vsako leto začinja to debato, to je spoštovanega gospoda poslanca notranjega mesta Graškega, viteza Carneri-ja.

(Dalje prihodnjič.)

uže tako hude preglavice delalo. A na stenah visela je tu in tam kaka sveta podoba, „britka martra“; pri hiši bil je morda celo kak blagoslovljeni rožni venec, čeravno se ga za skupno molitev morda nikoli rabilo ni, pred jedjo in po jedi se je morda eden ali drug kar tako tja v en dan na pol prekrižal, a ob večeru pred počitkom pa kaj malega na Boga pomislil. Vsega tega vragovi želodec ni mogel prenašati. Ugodnega kraja, kjer bi si novo bivanje na zemlji ustanovil, ni mogel tako hitro najti in uže je začel obupovati. Ves potr in klavern napotil se je po drugi poti proti svoji domovini nazaj. Kaz se mz zazdi, da ga je nekaj prav prijetno v ušesih zazgačkalo; ustavi še, nateza svoja kosmata ušesa in res iznova se z vso gotovostjo prepriča, da mora na zemlji zanj vendar-le kaj posebnega pripravljenega biti, kajti na nja vdarjali so mu prijetni gla ovi godbe, med katerimi se je pa čul tudi še drug ropot, vrisk, smeh klafanje itd. „Aha! To-le moram pa vendar še pogledati“ misli si, „prej ko pusto zemljo zapustim“.

(Dalje naslednjič.)

Politične stvari.

Govor državnega poslanca profesorja Fr. Šuklje-ja.

(Dalje.)

Navadno potegne z direktorjem v predigri k Göthejevemu Faustu; s tem pravi: Ihr wisset wohl, was wir bedürfen, wir wollen starke Getränke schlürfen“. Rekel bi, da takrat ni bil srečen s svojimi ingredijencami. Jaz se prištevam k najpazljivejšim poslušalcem gospoda poslanca Carnerija in sicer iz dobrega uzroka. Stvarno budgetarnega se od njega malo naučiš, a zato te odškoduje z obilnostjo krilatih besed, katere kar iz rokava siplje, in vrneš se zadovoljen na svoj sedež, kajti svest si, da si jako obogatel zbirko parlamentarnih spomina vrednih stvari. Letos pa še tega ni bilo. Poslušal sem govor njegov, ga pazno prečital, toda našel sem le jeden stavek, ki spominja na stari boljši čas.

To je stavek, da večina hoče „Nemce pripraviti ob stare pravice, ob vodstvo“. V mnogojezičneji državi je popolnem prav, da narod, ki kar se tiče števila, duševnih in gospodarskih sposobnostij, prekaša druge in daje tudi več vojakov, prevzame vodstvo. To je faktum, kateremu se vsi radi uklanjajo. Da bi pa to bila pravica, ki bi pristojala kakemu narodu, kot podedovano, zgodovinski utrjeno pravo, kot pravica, ki velja za vse čase, ter izključuje tekmece, to je nekaj, kar smo se morali naučiti šele od gospoda Carneri-ja. (Dobro! Dobro! na desnici). In da se je ta stavek razlegal iz srede stranke, ki se ponaša s svojim liberalizmom, ki vedno govori o enakosti pred postavo, da ga slišimo iz ust moža, ki tako slabo govori o feudalni politiki, ki pa na

svojo moč pripoveduje, aristokracijo plemena. (Dobro, dobro na desnici.) To bi bila stvar, katerej bi se bil moral jako čuditi, da je nesem slišal iz ust tega filozofičnega poslanca zelene Štajerske, katerega mnenje nekak čudno nasprotuje mišljenju drugih ljudij.

Sedaj začnem s poslancem Maggom. Govoril je prav za prav o budgetu, o državnem proračunu, tako malo, da bi ga lahko popolnem prezrl, le jedna opomba se mu je čudna zdela tem bolj, ker jo je sekundoval poslanec Pihler, ki mi je jako simpatičen. Imenoval bi ga liričnega tenorja opozicije. (Veselost na desnici). Gospod poslanec Magg govoril je o oni avstrijski državi, ki „se je ustanovila na nemških tleh“. Jaz ne vem, kaj je s tem mislil; če pa je mislil, da so bili izključno in to naglašam, da se moje besede ne bodo kako zasukavale — izključno Nemci, ki so ustanovili Avstrijo, je to trditev, ki res ni več nova, toda še manj pa resnična. (Odobrovanje na desnici). Dve fakti se le morata jemati v poštev, ali se šteje za leto njene ustanove 1278, bitva pri Dürnkrutu ali Stillfriedu ob Moravi, kakor jo vi hočete imenovati, pri temu bi se moglo pač ugovarjati, iz krvavega boja Habsburžanov in Přemislidov ni izšla avstrijska država, temveč le domača sila Habsburžanov. Pa če se tudi postavite na to stališče, kak rezultat pa dobe?

Ne bodem se oziral na ljudi moje narodnosti, ki so bili v tem boji. Štajerski „Reim Chronist“, za katerega je gospod poslanec Menger tako unet, če ga je čital ne vem, pohvalno poudarja, da so se specijalno Kranjci udeleževali boja na Moravskem polji. Kako se pa more prezreti to, da so se Ogri udeleževali tega boja? Ohranilo se je pismo kralja Rudolfa, iz katerega se razvidi, da mu je ogerski kralj Ladislav bil pripeljal 56000 mož, ki so se — kakor zopet trdi štajerski „Reim-Chronist“ jako hrabro bojevali v tem boji. Opozarjati hočem, da je madjarski šovinizem starega in novega časa, začeni s Simonom de Kezai, do novejšega madjarskega zgodovinarja Szallay-a, to zmago reklamoval za ogersko in pripisoval zasluge zanjo le Ogrom.

Vzemimo pa leto, v katerem je Avstrija res zgodovinski nastala (Dobro! Dobro! Prav res! na desnici), leto 1526, ko je Habsburžan Ferdinand po krvavih dogodkih pri Mohácsi dobil češko in ogersko krono. To je rojstno leto avstrijske države (Tako je na desnici). No, če se k temu povrnemo, češke krone neso dobili s habsburškim mečom; (prav res je, na desnici), neso je pridobili s tem, da bi bile habsburške planinske dežele s svojo privlačilno silo k sebi pritegnili močnejši kraljestvi Češko in Oggersko, še celo po dednem pravu ne, če se govori o nemškeji habsburškeji dinastiji, rad bi z vso skromnostjo opozoril na to, da se — in avstrijski narodi so ponosni in srečni v tej misli — jako mnogo luksenburške, jagelonske in arpadske krvi pretaka po žilah naše dinastije, če se tudi ne oziram na rodoslovne razmere k hiši „Lothringen-Vaudemont“. Po dednem pravu neso pridobili češke krone, temveč češki deželni zbor

dne 23. oktobra 1526 in svobodni volilni akt sta najboljši dokaz, da je hiša habsburška dobila češko krono po svobodnej volitvi (prav res je! na desnici) in nekaj podobnega se je zgodilo pri onej manjšini ogerskih stanov, ki so se bili dne 1. decembra 1526 zbrali v Požunu, da svobodno izvolijo Ferdinanda ogerskim kraljem.

(Dalje prihodnjič.)

Govor poslanca Kluna

v državnem zboru dne 1. maja 1888.

(Dalje.)

Žal, da smo se varali v svojih nadah; gospod naučni minister se je gotovo bal, da bo kaj zgubil na časti, ko bi se bil po načelu „sapientis est mutare sententiam“ udal našim prošnjam, ker bi se morda potem ljudem zdelo, da njegove naredbe niso vedno primerne in včasih potrebujejo popravi. Zato se je gledé gimnazije v Kranji do sedaj upiral in bi nam prej ustanovil z večjimi troški novo šolo v Ljubljani, kakor pa pustil gimnazijo v Kranji in tako preklical svojo naredbo, nasproti današnjim besedam, kje bi sploh bil minister, ki se ne bi moral ozirati na finančni položaj države. Prebivalstvo na Gorenjskem visoko ceni gimnazijo v Kranji, in zato je 36 občin poslalo v zadnjem zasedanju peticijo deželnemu zboru, kar morejo spričati gospodje od one (leve) strani, v kateri prosijo, naj bi deželni zbor posredoval v tej stvari — da namreč ostane gimnazija v Kranji. Deželni zbor je spoznal potrebo spodnje gimnazije v Kranji in naročil deželnemu odboru naj stori primerne korake, da se ohrani gimnazija.

Jaz pa mislim, da ima o tem vprašanji govoriti več ali manj tudi ta visoka zbornica. Ni treba posegati v pravice eksekutive in ji dajati navodila, vendar ima visoka zbornica važno, rekel, bi odločilno besedo. Kajti gospod minister nam ne more dati obljubljenih novih šol, ako mu ta visoka zbornica ne dovoli sredstev. Pameten človek ne bo nikomur odrekel potrebnih sredstev, ali ravno tako umevno je, da mora zbornica presoditi, če so sredstva potrebna. Kakor sem dokazal je šola za nas na Kranjskem potrebna, ni pa potrebno, da bi morala biti v Ljubljani. marveč je želeti iz mnogih vzrokov, ki sem jih prej navel, da se ustanovi v Ljubljani. Na korist je državi, prebivalstvu in disciplini, da gimnazija v Kranji ostane, in če bodo zahtevale razmere, razširi v zgornjo gimnazijo.

Zato bom pri dotičnem naslovu nasvetoval resolucijo, da ostane gimnazija v Kranji, in to resolucijo že sedaj priporočim visoki zbornici, da bo pokazala gospodu naučnemu ministru, da hoče k vsem naredbam g. naučnega ministra reči „da in amen“ (Prav res! na levici), in tudi ne le zaradi tega naložiti državi večje breme, da ostane malo premišljena ministrova naredba.

(Dalje prihodnjič.)

Naši dopisi.

Dobrova 16. junija. (*Različno*). Danes mi je veselo vest „Novicam“ poročati, namreč, da je kozja epidemija v naši fari in šolski občini z dnevom 10. t. m. popolno prestala in zginila. Od dné 1. februarja pa do dne 10. junija t. l. bilo je v naši fari še v 18tih družinah na kozah še 29 oseb zbolelo; od teh ozdravelo jih je bilo 22, a umrlo pa 7.

Kozé razsajale so v naši občini od dne 20. sept. lanskega, pa do zadnjih dni meseca maja t. l. Dne 10. t. m. je pa zadnji kozavi bolnik popolno okreval in ustal.

Septembra meseca lanskega leta, bile so se koze pričele pri „Maslarji“ v Kozarjah, a končale so se dne 10. t. m. pri „Tinčeku“ na Utiku. Obiskale bile so vse vasi tukajšnje fare od prve do zadnje. Najhuje razsajale so v Kozarijah na Švici in Dobrovi, najmanj pa v Brezji. Po vseh vaseh tukajšnje fare bilo je v 104ih družinah vsega skupaj 248 kozavih bolnikov; od teh ozdravelo jih je 199 oseb, umrlo pa 49; med umrlimi bilo 47 otrok in dvoje odraslih oseb.

Koze naredile so nam osobito pri šoli veliko občutne kvare; ne le, da ob najugodnejšem času od dne 11. novembra lanskega pa do dne 15. svečana letošnjega leta ni bilo rednega šolskega poduka, s čemur bil je poglavitni šolski pridelek zamujen, nego po drugi strani je tudi večina onih otrok, kateri so koze prestali, po duhu in telesu zelo opešala, in le prav počasi, da si videzno popolno zdravi, se v teh dveh obzirih zopet utrjujejo.

Od pričetka pomladi sem, smo imeli tu za vsestransko rast kaj ugodno vreme. Do konca maja meseca vrstili so se topli dnevi s pohlevnim dežjem. Mesec junij bil je pa do včerajšnjega dne uže precej suh postal; ni čuda, ker bilo je skoz celih 10 dni zaporedoma gorkote do 27 R° na solncu.

Pridelki na polji, izuzemši ozimne reži, katere so pred zimo največ trpele in so redke, vse drugo do sedaj kaj lepo kaže in dobre letine obeta.

Sena, osobito po senožetih v ravnini, ako se lepo spravi, bode memo lanskega leta deloma več, po bregovih pa mnogo manj.

Prva košnja pričela se je pretečenega tedna; precej sena je uže pod streho.

Včeraj, hvala Bogu, nam je blagodejni dež zemljo prav dobro namočil; ta dar božji se kaj dobro prilega željnim sadikam, katere so se v pretečenim in tekočim tednu sadile.

Sadno drevje je sicer lepo cvetelo, a ob času cvetja bilo je malo preveč juga ter vsled tega oplodba cvetja le bolj srednja.

Glogovi belin ni napravil letos tukaj posebne škode, ker se je zalega o pravem času prav pridno obirala in uničevala.

skega stanu. V srcih vseh goreli so celi kresovi ognja poželjivosti, samopašja in nečistosti. Ob Marijinem zvonjenji se niti jeden pokrižal ni; v vsej sobani ni bilo niti jedne svete podobe, — pač pa so visele po stenah na okolu velike podobe, katere so ena bolj nego druga — v srcih opazovalcev vzbujale vse one grehe, kateri so v šesti božji zapovedi prepovedani.

Godci zopet iznova zaškripljejo, mlado in staro se pred vragovimi očmi polno pohlevnosti zavrti in hudobec se same radosti več zdržati ne more; pobriše jo kar skozi okno med plesalce — še prikrit — vsede se na peč. Od tam ponavdihne svoje ljudi še nekoliko bolj gledé prestopkov šeste zapovedi božje; strah božji jim pa v srcih popolno zatara, ter jih napolni še bolj z krasmo vseh naglavnih grehov.

(Dalje naslednjič.)

Politične stvari.

Govor državnega poslanca profesorja Fr. Šuklje-ja.

(Dalje.)

Govorilo se je tudi o slovanski ideji. Gospod poslanec Steinwender jo je omenjal in če se ne motim, sekundeval mu je gospod poslanec pl. Plener v tem oziru. Govorilo se je mej drugim o ruskih demonstracijah v Sloveniji, sklicevalo se je, kako pišejo naši listi. Od lojalnega nasprotnika in jaz zmatram in spoštujem gospoda poslanca pl. Plener-ja kot tacega — bil bi pričakoval, da bode povedal polno resnico. Par časniških člankov, ki so se priobčili v „Slovenskem Narodu“ od dopisnika, ki živi v Rusiji, neso obsodili samo škofje temveč eminentno politično demonstracijo kranjski deželni zbor (Tako je na desnici), potem občni zbor delniškega podjetja, čegar last je „Slovenski Narod“ in naposled so je še obsodili s spremeno v uredništvu tega lista. (Tako je čujte! Čujte! na desnici.)

Če govorite o slovanskej ideji v Avstriji, slikate si na steno strašilo, s katerim bi mogli ostrašiti le politične otroke. Rajši odkritosrčno govorimo. Res je in jaz tega ne bodem oporekal, da se je v našem stoletju, v katerem gospoduje in vlada narodna ideja, avstrijski slovanski svet bolj zbližal, da drug za drugega čutimo več interesa in to ne le za avstrijski slovanski svet a za vse slovanske narode sploh da z živim zanimanjem zasledujemo njih kulturni napredek, ter se veselimo tudi njihovega političnega in državnega razvoja. Je li to mar kaj tacega, kar nasprotuje avstrijskej državni ideji, in bi jej bilo nevarno?

Tako ukoreninjena je ljubezen do svoje narodne posebnosti, do narodne individualitete v vseh avstrijskih Slovanih, da se brez razločka Poljaki in Čehi,

Slovenci in Srbo-Hrvatje trdno držimo te individualnosti, da torej ne moremo postati žrtva političnega panslavizma (Dobro! Dobro! na desnici).

Dobro vemo, ko bi kaka katastrofa zade'a staro državo, kar Bog obvaruj, da bi zlasti mi zapadne predstraže, Čehi in Slovenci, ne zgubili le svoje narodne posebnosti, temveč tudi slovansko bistvo. Zategadel ni političnega panslavizma v masah, še manj pa v krogih ki morejo politično misliti. Vzbuditi bi ga mogla le okoliščina, ko bi avstrijske Slovane postavili s pogumno notranjo politiko pred alternativo, da bi morali voliti mej ljubeznijo do tega starega slavnega cesarstva in mej vernostjo in ljubeznijo, katero imamo do svoje narodnosti v prsih, na katero smemo biti ravno tako ponosni, kakor ste Vi na nemštvo svoje. (Dobro! Dobro na desnici.)

Z gospodom dr. Plenerjem bi se še rad pečal, a manjka mi časa. Samo jedno bi še poudarjal. V tej zadevi strinjam se z gospodom poslancem. Očital je vladi, da je vzgojila, vzbudila skrajne radikalne elemente.

Jaz sam se prištevam k zmernim, in dam si lahko spričevalo, da resno iščem sprave in sem zanj vedno resno iz vsega srca pripravljen. To rečem odkritosrčno; kakor bi moral obžalovati, če bi pri mojem narodu začel preobladovati radikalizem ravno tako me tudi ne veseli, da je na Češkem radikalni element jel prevagati, kakor kažejo najzadnje volitve.

To zmatram za nevarnost za slovanske koristi. (Prav res je! na desnici.) Če se postavimo na to stališče, ima gospod poslanec res prav samo v drugem zmislu. Te radikalne elemente je pospeševalo polovičarstvo vlade (prav res je! na desnici) in dalje je, tega ne prikrivam, sam naučni minister Gauč Mladočehom in radikalnemu elementu, katerega imamo seveda v veliko manjem številu, če tudi relativno vzamemo mej Slovenci pridobil več privržencev, nego bi jih mogli agitatorji, da nego bi jih moglo deset ljudskih tribunov z ono silno agitatorsko zmožnostjo, kakor jo ima dr. Gregr (veselost na desnici), spraviti na to stran. (Prav res je! na desnici.)

In sedaj prihajam h koncu. Odgovoriti moram na glavno vprašanje, katero mora generalni govornik sploh odgovoriti v svojih izpeljavah. Če misli večina dovoliti budget in zakaj je pripravljena to storiti?

Opozarjati moram pred vsem na to, da je v času, ko se je bilo posrečilo zastopnike velike večine avstrijskih narodov tukaj potisniti v opozicijo, ko je desnica zavzemala stališče opozicije, katere neso tako z baržunastimi rokovicami prijemali in božali, kakor se godi s sedanje opozicijo (prav res je! na desnici.), da je tudi tedaj desnica proračun dovoljevala iz prepričanja, da se državni proračun, izimši nekatere budgetarne neznatne zaupne postavke, ne dovoli menjajočej se vladi, temveč „dem ruhenden Pol in der Erscheinungen Flucht“, državi kot takej.

(Konec prihodnjič.)

glasno lajajo, ter poženo nazaj vsako, ki se je preveč oddaljila. Majoral jaha v spremstvu pastirjev polagoma sem in tje, zapové to, pograja ono, naposled krene k kolibi, iz katere se gost dim vali. Tudi par sto ovac drve proti kolibi, da jih bodo ostrigli. Ob striži prirejajo raznih veselíc. Kedar solnce zaide za gore in so črede doma, vsaka v svojej staji, tedaj zaplapolá na stotine ognjev po širnej planjavi, po toliko ognjev, po kolikor je hatasov ali staj. Začne se veselo petje, glasni smeh in dudlanje. Okoli ognjev sede ali stoje tuji možaki s širokokrajnimi klobuki, v rujavih suknenih jopičih, v suknenih hlačah in gamašah, s širokimi, pisano vezenimi usnjenimi pasovi. Dokaj postavnejši so od zamazanih in strganih pastirjev. Drzno se vedejo, črne oči se jim svetijo, polti so želte, kazno toraj, da so večinoma cigani. Poslali so jih gospodarji, da jim ovce ostrigejo in volno preberó. Ž njimi je došla tudi druga sodrga v gore, da vriska in pleše v gluho noč. Meh rudečega vina gre okrog ognja, in nobeden se ga ne brani, dobro potegne vsak, komur je v roke prišel. Kedar začne rosa rosi, tedaj še le je konec noriji. Od plesa in vpitja utrujeni, od pijače pa omamljeni, poležejo po pastirskih kolibah in smrče do belega dne.

Preden nastopi avgust ni več vgrizniti na spomladanskih pašnikih, treba nam toraj poiskati pastirjev na visokej planoti Soriaskej. Te planote so više od unih. Jeseni, po zimi in spomladi besne tu viharji. Po zimi pade mnogo snega, spomladi in jeseni se vlačijo goste megle, in samo po letu je moči prebiti ljudem in čredam. Drevja tu ni, tudi ne more v viš zaradi viharjev, koj je vpognejo in skrive. Samo razno grmovje se plazi po tleh in razne biline, ki gredo v slast ovcam. Todi pasejo Starokastilski veleposestniki. Koncem septembra se začno poditi mrzle in vlažne megle, ki so zelo škodljive ovcam. Majoral tedaj zapove razkropljene čredice zbrati, šotore razdreti in mulam naložiti. Potem se vsi vkup odpravijo v tople kraje daljne Estramadurske. Na čelu prvej in glavnej čredi jaše majoral, na čelu ostalim čredam po eden pastir z enim psom, zadaj pa se rujejo ostali pastirji z ovni, katere jim pomagajo brzdati močni in hudi psi.

Od pamtiveka gonijo črede po teh potih. Ne plačujejo nič od njih nikjer. Vsak posestnik, mimo čegar polja črede ženó, mora pustiti ob obeh straneh pota 90 črevljev sveta,*) da morejo črede složno naprej. To je gotovo na kvar poljedelstvu, ker se toliko rodovitega sveta zavrže. Tudi imajo majorali še dandanes pravico, da smejo od vsakega gozdnega drevesa odsekati po eno vejo za stavbo in pletenje kolib pa staj, kakor tudi za kurjavo. S takim obsekavanjem zelo poškodujejo drevje, in ker španjolskej sploh primanjkuje lesa, toraj je tako ravnanje dvakrat nespametno, ako je res še v navadi.

*) Tako stoji v nekej nemškej knjigi 1870. l. V nekej slovan-skej knjigi 1868 l. pa stoji, da je dandanes to vse drugače. Kdo ima prav? Več potov sem se uže prepričal, da je več verjeti slovanskim kot nemškim spisom.

Te črede naredé po 112 nemških milj dolgo pot, kar traje do 40 dni, preden dospo v zimske staje. Ako drži pot skozi obdelane kraje, tedaj morajo črede na tesnem in brzo dirjati skozi, zato jih psi z glasnim lajanjem obskakujejo, ter tako od pašnje odvračajo. A kedar dospo v neobdelane kraje, tedaj se bolj polagoma pomikajo naprej. Takih neobdelanih prostorov je mnogo, osobito v Novej Kastiliji. To so zvečine slane stepe, pusti in dolgočasni kraji, kakoršnih je malo v Evropi. Kakor daleč oko nese, ne ugleda niti drevesa niti grma, samo pojedine rujave in slane biline stojé v šopih raztresene. Ovce sicer rade žro te slane biline, a ker dobé potem baje slabo volno, zato pastirji tudi radi hité skozi te pustinje.

Koncem oktobra ali početkom novembra dospó črede na širne planote Estramadurske, kjer dobe tečne paše, in ostanejo čez zimo. Po letu tu ni paše za ovce, in to zato ne, ker ni dežja in solnce vse posmodi. Ali po zimi je druga. Nobeden bi ne spoznal teh pašnikov sedaj, taki so. Po letu namreč vse vsahne, kakor pri nas po zimi vse otrpne. Jesensko deževje pa izvabi iz tal zeleno travo, i požene le v posameznih šopih, in ne tako gosto kakor pri nas. Toraj ondi nimajo lepih, živih tratin, kakor jih imamo mi. Cvetice kmalu odcveto, trava pa se obdrži čez zimo in tako imajo ovce dovelj paše.

Kakor hitro so črede le-sem dospele, koj jih pastirji postavijo na stare pašnike. Stare kolibe si popravijo, z vejami oblože in z rušinjami pokrijejo. Zoper vihar, nalive in sneg so take kolibe boljše kot šotori. Poleg kolib zgrade staje, v katere zaganjajo ovce po noči. Čuvajo jih psi, ker se volkovi radi priklatijo k njim. Tu povržejo ovce jagnjeta, in preden odženo mladice na spomladanske pašnike, užgo jim gospodarjevo znamenje. Konec marca zbero črede, in kakor so bili došli, tako tudi odidejo.

(Dalje prihodnjič)

Politične stvari.

Govor državnega poslanca profesorja Fr. Šuklje-ja.

(Konec.)

Kar je desnica storila v opoziciji kot manjšina temu se ne more izogniti v svojem sedanjem položaji, vzlic temu, kar se je dogodilo.

Letošnja debata je pokazala, da je poslanec pl. Plener s svojo trditvijo, da je ministerstvo strankarsko ministerstvo desnice, jako zašel s prave poti. Lepe sanje, katere je imel poslanec Steinwender o ministerstvu, ki plava nad strankami in vodi njih osodo, so se že davno izpolnile, ministerstvo Taffejevo ni meso našega mesa in jaz mislim, da se mi ne bode ugovarjalo, da bi se

vse frakcije desnice lepo zahvalile, ko bi morale k svojim prištevati naučnega ministra. (Veselosť na desnici.) Jedna misel me še nautaja z upanjem.

Brez večine se ustavni državi vladati ne more, ni mogoče vladati s slučajno večino, temveč samo z zanesljivo večino. Poslanec Steinwender ozre naj se le v Nemčijo in pogleda, koliko truda je stalo velikega državnika ob Sprevi, katerega zmatra za polboga, da je dobil zanesljivo trdno večino.

Taka večina se pa ne more dobiti na onih klopreh. Dovolj jasne so bile besede, katere je v tem oziru izustil načelnik nemško-narodne zveze, dovolj jasen je odmev, kateri so našle te besede v včerajšnjem, z elegijo nautihnenem govoru poslanca Hebske trgovske zbornice. Taka večina mogoča je le na klopreh sedanje večine.

Jaz vendar malo predobro sodim o državniški previdnosti gospoda ministerskega predsednika, da bi mislil, da bi on ne mogel pozvati položaja in se ozirati na njegove zahteve. Mislim, da letošnja debata ne bode brez sledu šla mimo njega, da bole vendar nehal s sedanjo sistemo, katera ga je že stala toliko pristašev (Prav res! in Dobro! na desnici.), da bode v poslednji uri utrdil zaupanje, ki mineva. V tem zmislu zakličem ministerstvu: Discite justitiam moniti et non temmere divos."

V tem zmislu končavam in Vam priporočam prehod v specijalno debato. (Živahno odobravanje in ploskanje na desnici. — Govorniku častitajo od vseh strani.)

Govor poslanca Kluna

v državnem zboru dne 1. maja 1888.

(Dalje.)

Gospod vojni minister je sicer nekedaj s zadovoljstvom povdarjal v delegacijah, da ogerska vlada skrbi za to, ker je nemščina obligaten predmet v srednjih šolah. Pri nas smo mnogo dalje. Pri nas nemščina ni le obligaten predmet na srednjih šolah, marveč počuni predmet, in kot obligaten predmet že na četiri in večrazrednih ljudskih šolah v višjih razredih. Na Kranjskem je še za to preskrbljeno, da se nemščina poučuje kot neobligaten predmet tudi na več kakor dvorazrednicah, in zato dobe učitelji še posebne nagrade. (Klici na desnici: Nepostavno!)

Če je torej visoka vojna uprava zadovoljna z Ogrsko potem ne more biti z nami nezadovoljna in se o nas pritoževati; in če prej ni manjkalo podčastnikov, ko je bilo le malo šol, in so se večinoma še le pri vojakih učili brati in pisati, tudi sedaj jih ne bo manjkalo ker je šola v vsakem večjem kraju, in ker se nemščina mnogo poučuje.

Da nam je visoka naučna uprava le malo naklonjena, razvidi se jasno tudi iz družih slučajev. Nedavno je bilo izpraznjeno mesto skriptorja v ljubljanski

licejski knjižnici. Njen največji zaklad je bogastvo staroslovenskih rokopisov in slovstvenih del sploh v tem jeziku. Omenim le zbirko našega učenega rojaka Kopitarja, in jasno je, da taka zbirka potrebuje slavista, in da bi skriptor moral biti slavist, da bo zbirka na razpolaganje učenjakom, kar je njen namen. Skriptor bi že zaradi tega moral biti slavist, ker je sedanji knjižničar rodom Nemec od Rena ob holandski meji (Čujte! Čujte! na desnici), ki je popolnoma nezmožen slovanskega jezika, torej tujec v slavistiki.

Tudi se ne sme prezreti, da ima skriptor vedno opraviti s slovenskimi učenci, katerih jezik bi torej moral znati. Akoravno je bilo več dovolj sposobnih prosilcev vendar je visoka naučna uprava dala to službo slovensčine nezmožnemu matematiku. (Čujte! Čujte! in veselost na desnici!) Tako sta v naši knjižnici nameščena dva uradnika, ki ne moreta razumeti največjih zakladov naše knjižnice, kaj še znastveno predelati. Jaz nimam ničesa proti osebi novega skriptorja; on je morda izvrsten mož in bo dobro opravljal svojo službo. Jaz to le zato omenim, ker se je že dolgo pred imenovanjem čulo, kdo je izvoljeni, in sicer na priporočilo višjega državnega uradnika, ki se prištevava stranki leve strani visoke zbornice. (Čujte! Čujte! na desnici.)

Ker se je ta govorica pozneje uresničila, zopet sklepamo, da visoki naučni upravi več velja priporočilo pristaša liberalne stranke, nego znanost in potrebe slovenskih učencev in slovenskega naroda.

Enako antipatijo kaže naučna uprava proti slovenskemu narodu pri ljudskih šolah. Izvanredno je hitra in odločna z ukazi proti slovenskemu prebivalstvu a zelo počasna, kedar je treba zanj kaj storiti. Evo Vam dokazov: Nemški „schulverein“ je pred nekimi leti ustanovil v Ljubljani štirirazredno nemško deško ljudsko šolo, za katero je kranjska hranilnica preskrbela prostore in tudi plačuje velike letne doneske. Gospod naučni minister je tej privatni šoli hitro dal pravico javnosti; a pri tem ni ostalo. Akoravno ta šola mnogo škoduje po ukazu vlade ustanovljeni mestni nemški deški šoli, ker jo učenci jako slabo obiskujejo, in akoravno je bilo gotovo, da bo še slabeje obiskovana ako dobi privatna šola nemškega „schulvereina“ pravico javnosti, vendar je vlada naročila kranjskemu deželnemu zastopu, da razširi mestno deško šolo in ustanovi drugi razred.

Ker pa je šolski poročevalec deželne vlade v kranjskem deželnem zboru moral priznati, da tukaj ne zadostujejo potrebni postavni pogoji za razširjenje šole, kranjski deželni zbor ni dovolil brezpotrebnih stroškov za drugi razred. Vendar je Nj. ekselencija g. naučni minister nedavno ukazal, da se v prihodnjem letu mora odpreti drugi razred. (Čujte! Čujte! na desnici.)

Kranjski deželni zbor bo že vedel upreti se proti temu novemu nasilstvu naučne uprave in zagovarjati svojo budgetarno pravico. (Dobro! Dobro! na desnici.) Ako Nj. ekselencija na vsak način hoče imeti to šolo,